

ПРОЦЕДУРА МЕДІАЦІЇ В МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ СПОРАХ: СТАДІЇ ТА ВИДИ

MEDIATION PROCEDURE IN INTERNATIONAL COMMERCIAL DISPUTES: STAGES AND TYPES

Вайцеховська О.Р., д.ю.н., професор,
доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Чернівецький національний університет

Федорук Н.С., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри публічного права
Чернівецький національний університет

Стаття присвячена систематизації стадій, етапів і документів, які мають місце у здійсненні медіаційної процедури розгляду міжнародних комерційних спорів. Основними стадіями медіаційної процедури в міжнародних комерційних спорах є наступні: укладення медіаційного застереження, проведення медіації та укладення медіаційної угоди. Визначено зміст медіаційного застереження та умови його укладення. Медіаційне застереження може бути включене до міжнародного комерційного контракту або становити самостійну угоду. Це застереження визначає умови вирішення конфліктів через медіаційні процедури, включаючи модель застосування медіації та умови проведення процедур. Проаналізовано зміст та реквізити медіаційної угоди, а також особливості регулювання вимог до її форми українським та міжнародним законодавством. Визначено етапи проведення самої медіації відповідно до умов, визначених у застереженні, яке може бути супроводжене угодою з медіатором щодо деталей процесу, таких як роль медіатора, конфіденційність, гонорар і т. ін. Проаналізовано суть, переваги та недоліки адміністрованої та неадміністрованої медіації в міжнародних комерційних спорах: адміністрована медіація, організована незалежною установою, забезпечує контроль за процесом і призначає медіаторів, що забезпечує гнучкість та підтримку. Неадміністрована медіація, навпаки, дає сторонам більше автономії та відповідальності за управління процесом. Визначено особливості правового регулювання адміністрованої медіації за законодавством України на базі постійно діючих арбітражних установ. Визначено суть та види комбінованих медіаційних процедур, їх переваги над звичайним медіаційним та арбітражним процесом: з одного боку сторони отримують гнучкість та швидкість медіаційної процедури, з іншого боку – більшу урегульованість механізму забезпечення виконання рішення, властиву арбітражу. Проаналізовано види та стадії комбінованих медіаційних процедур, що здійснюються на базі постійно діючих арбітражних установ України (медіація-арбітраж та арбітраж-медіація-арбітраж).

Ключові слова: медіаційна процедура, арбітраж, адміністрована медіація, неадміністрована медіація, комбінована медіаційна процедура, медіаційна угода, медіацій не застереження.

The article is dedicated to the analysis and systematization of stages, phases, and documents involved in the implementation of the mediation procedure for the resolution of international commercial disputes. The primary stages of the mediation procedure in international commercial disputes include the conclusion of a mediation clause, the conduct of mediation, and the conclusion of a mediation agreement. The content and conditions of the mediation clause are defined, which can be included in an international commercial contract or constitute a standalone agreement, outlining the terms of conflict resolution through mediation, including the mediation model and procedure conditions. The content and requisites of the mediation agreement are analyzed, along with the regulation of its form according to Ukrainian and international law. The stages of conducting mediation are outlined based on the conditions specified in the clause, potentially accompanied by an agreement with the mediator on process details such as the mediator's role, confidentiality, fees, etc. The essence, advantages, and disadvantages of administered and non-administered mediation in international commercial disputes are examined: administered mediation, organized by an independent institution, ensures process control and appoints mediators, providing flexibility and support, while non-administered mediation grants more autonomy and responsibility to the parties for managing the process. The peculiarities of the legal regulation of administered mediation under Ukrainian law through actively operating arbitration institutions are defined. The nature and types of combined mediation procedures, their advantages over regular mediation and arbitration processes, are analyzed, offering flexibility and speed in the mediation process along with a more regulated mechanism for enforcing decisions typical of arbitration. The types and stages of combined mediation procedures implemented by actively operating arbitration institutions in Ukraine (mediation-arbitration and arbitration-mediation-arbitration) are examined.

Key words: mediation procedure, arbitration, administered mediation, non-administered mediation, combined mediation procedure, mediation agreement, mediation clause.

Застосування процедури медіації у вирішенні міжнародних комерційних спорів стає все більш актуальною в сучасному світі, оскільки вона пропонує ефективний і менш формалізований шлях вирішення конфліктів порівняно з традиційними арбітражними та судовими процедурами. Популярність медіації, як засобу вирішення міжнародних комерційних спорів зростає завдяки таким її особливостям, як невелика вартість, швидкість процесу, досягнення порозуміння між сторонами конфлікту, а також більші можливості сторін контролювати процес [1, с. 45–47]. Хоча медіація вже довгий час використовується як альтернативний метод вирішення міжнародних комерційних спорів, систематизація її процедур у міжнародному та вітчизняному законодавстві розпочалася відносно недавно і пов'язується, насамперед, із прийняттям Типового закону ЮНСІТРАЛ «Про міжнародну комерційну медіацію та міжнародні мирові угоди» (2018 р.) [2] та набуттям у 2020 році чинності Конвенцією ООН про міжнародні мирові угоди, укладені в результаті медіації (Сінгапурська конвенція) [3]. Введення в дію Закону

України «Про медіацію» від 16 листопада 2021 року [4] та затвердження Правил медіації Міжнародного комерційного арбітражного суду [5] та Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України [6] (обидва акти затверджені 2 серпня 2022 року) свідчать про важливий крок вперед у правовому регулюванні медіаційних процедур на внутрішньому рівні. Таким чином, проведення аналізу змісту та видів стадій, етапів і документів, які мають місце у здійсненні медіаційної процедури розгляду міжнародних комерційних спорів, не лише дозволить уточнити правові аспекти процедури їх медіаційного вирішення, але й сприятиме вдосконаленню механізмів застосування медіації в міжнародному комерційному середовищі.

Процедура медіації у міжнародних комерційних спорах хоч і не є настільки формалізованою як в арбітражі, тим не менш має з ним деякі спільні риси і стадії, а саме: 1) укладання медіаційного застереження; 2) проведення медіації; 3) прийняття та виконання медіаційної угоди.

Початком медіаційного процесу є укладання сторонами так званого «медіаційного застереження», яке може

бути як частиною міжнародного комерційного контракту, так і самостійною угодою. Воно власне і передбачає можливість вирішення конфліктів, що виникають у зв'язку із цією угодою, шляхом застосування медіаційних процедур та описує деталі і особливості майбутньої медіаційної процедури. Медіаційне застереження повинно включати наступні положення:

1. Чітке встановлення моделі застосування медіації – чи це буде виключно медіаційна процедура, чи комбінована. Якщо процедура комбінована, повинні бути чітко визначені вид комбінованої процедури та її стадії. Це важливо для можливого уникнення одночасного призначення розгляду справи в межах медіаційної та арбітражної процедур.

2. Чітко та повно визначені умови проведення медіації. Це означає, що положення мають визначати процедури ініціювання, встановлення, адміністрування та проведення медіації, зокрема: механізм запуску: як і коли (період повідомлення) розпочинається процес медіації; сфера медіації: спори, які будуть охоплені медіацією; застосовне процесуальне та матеріальне право; місце медіації; мова медіації; методика вибору медіатора/медіаторів; спосіб відбору інших учасників медіації, таких як представники та експерти; метод визначення витрат, зборів та інших платежів, а також як і ким вони будуть оплачені; опис процедури медіації.

3. В медіаційному застереженні бажано вказати подальший спосіб вирішення конфлікту у разі недосягнення домовленості в межах медіаційної процедури (передача справи на розгляд арбітражу чи суду).

Крім того, при складанні тексту медіаційного застереження слід врахувати, що при виборі країни (місця) проведення медіації бажано врахувати наявність там добре розвинутої практики медіації та можливість доступу до кваліфікованих і досвідчених медіаторів, а при виборі законодавства країни, на підставі якого буде проводитись медіація, важливо вибрати законодавство тієї країни, який пропонує надійну нормативну базу для медіації, зокрема, такі аспекти медіації, як права та обов'язки учасників міжнародної комерційної медіації (включаючи медіаторів, сторін, адвокатів), стандарти практики та етики медіаторів.

Наступною стадією медіаційного процесу є власне проведення медіації. В її основу покладаються умови і правила, визначені в медіаційному застереженні. За відсутності попередньої домовленості про порядок проведення медіації (медіаційного застереження), ч. ст. 7 Типового закону ЮНСІТРАЛ «Про міжнародну комерційну медіацію та міжнародні мирові угоди» допускає, що медіатор може вести процедуру медіації у такому порядку, який він вважає належним враховуючи обставини справи, будь-які побажання, які можуть висловити сторони, та необхідність якнайшвидшого врегулювання спору [2]. У будь-якому випадку при проведенні цієї процедури медіатор прагне забезпечення неупередженого підходу до сторін і враховує при цьому обставини справи. Медіатор може на будь-якій стадії процедури медіації вносити пропозиції про врегулювання спору.

У цьому зв'язку важливого значення набуває *договір із медіатором про проведення медіації* – це договір між сторонами спору та самим медіатором, в якому визначаються умови та деталі процесу медіації. Цей документ встановлює зобов'язання та права медіатора, який виступає як нейтральний посередник, і сторін, які звертаються до медіації з метою вирішення свого спору. Договір із медіатором про проведення медіації може включати такі елементи:

– визначення ролі медіатора: договір повинен чітко визначати роль та обов'язки медіатора, як нейтрального та незалежного посередника, який сприяє взаєморозумінню та пошуку спільного рішення;

– конфіденційність: договір може містити положення про обов'язок зберігання конфіденційності зі сторони медіатора щодо всієї інформації, отриманої під час медіації;

– гонорар медіатора: договір може визначати гонорар або винагороду, яку сторони зобов'язані заплатити медіатору за надання своїх послуг;

– відмову від медіації: договір може включати положення про можливість сторін відмовитися від медіації, якщо це не призводить до вирішення спору;

– права і обов'язки сторін: договір може визначати права та обов'язки сторін у процесі медіації, включаючи право на представництво адвокатами або іншими представниками;

– місце та термін проведення медіації: договір може вказувати місце та термін проведення медіаційних засідань.

Якщо сторони домовились про передачу спору на врегулювання до постійно діючої арбітражної установи із застосуванням медіації, вони *ipso facto* вважаються такими, що погодилися на застосування правил і регламентів проведення медіації, затвердженими цією установою. Відповідно підписаний сторонами та медіатором договір (або протокол організаційної наради), що проводиться у відповідній арбітражній установі, також є *ipso facto* укладенням договору про проведення медіації.

Останньою стадією медіаційного процесу у міжнародних комерційних спорах є прийняття та виконання медіаційної угоди, яка визначає спільне рішення щодо врегулювання спору і є обов'язковою для виконання. Щодо форми та реквізитів такої угоди положення вітчизняного та міжнародного законодавства дещо різняться. Так, п. 6 ст. 16 Типового закону ЮНСІТРАЛ «Про міжнародну комерційну медіацію та міжнародні мирові угоди» визначає, що мирова угода вважається укладеною, якщо її зміст зафіксовано у будь-якій формі [2]. Вимога про укладання мирової угоди у письмовій формі вважається виконаною за допомогою подання електронного повідомлення, якщо інформація, яка міститься в ньому, є доступною для її подальшого використання. Аналогічні вимоги до форми угоди містяться в Сінгапурській конвенції (п. 2 ст. 2) [3]. У Правилах медіації МКАС при ТПП України зазначено, що угода повинна бути укладена у письмовій формі та містити ряд відомостей, включаючи: дату і місце укладення угоди; повне найменування сторін, їх місцезнаходження (місце проживання), поштові адреси, номери телефонів, адреси електронної пошти та банківські реквізити; представників сторін (у разі їх наявності) та їх контактні дані; медіатора (медіаторів), суб'єкта, що забезпечує проведення медіації, та правила проведення медіації; узгоджені сторонами зобов'язання, способи та строки їх виконання, а також наслідки невиконання або неналежного виконання цих зобов'язань та інші умови, визначені сторонами медіації або відповідно до законодавства [5]. Закон України «Про медіацію» взагалі не згадує вимоги до форми медіаційної угоди, але допускає можливість виходу за межі предмета конфлікту (спору), зазначеного в договорі про проведення медіації, або за межі предмета позову (заяви), якщо медіація проводиться у тому числі під час міжнародного комерційного арбітражу (ч. 2 ст. 21 Закону) [4].

Виконання медіаційної угоди на сьогодні є найбільш «слабким» місцем медіаційного процесу, оскільки воно покладено на її сторони та здійснюється добровільно. Тобто учасники медіаційної угоди можуть покладатися виключно на сумлінність іншої сторони. Як і у випадку арбітражних угод, національне та міжнародне законодавство не наділяє медіатора правом забезпечення примусового виконання медіаційної угоди, оскільки цю функцію можуть здійснювати лише суб'єкти владних повноважень.

Певну визначеність у питанні виконання медіаційної угоди було покладено Сінгапурською конвенцією, в якій зазначено, що «кожна сторона Конвенції забезпечує виконання мирової угоди відповідно до його правил процедури та згідно з умовами, викладеними в цій Конвенції. Якщо виникає спір щодо питання, яке, як стверджує сторона, було вже вирішено мировою угодою, Конвенція дозволяє стороні

посилатися на цю мирову угоду, якщо вона була укладена відповідно до правил та на умовах, викладених у цій Конвенції, щоб довести, що справа вже була вирішена» (ст. 3 Конвенції) [3]. Фактично Конвенція визначає юридичну силу медіаційної угоди за умови, що вона була укладена належним чином. Ст. 6 Конвенції також гарантує захист угоди від наслідків паралельного застосування інших засобів вирішення спорів: якщо вже прийнята медіаційна угода оскаржується до суду чи арбітражу, то відповідний судовий чи арбітражний орган може не прийняти цю справу до розгляду, якщо буде доведено, що медіаційна угода є законною (тобто справа не підлягає перегляду по суті).

Медіація у міжнародних комерційних спорах не завжди може завершуватись укладенням медіаційної (мирової) угоди. Процедура медіації може також припинятися на підставі:

- заяви медіатора після консультацій зі сторонами про те, що подальші зусилля в рамках медіації більше не виправдовують себе;

- заяви сторін, адресовані медіатору, про те, що процедура медіації припиняється;

- заяви однієї із сторін, спрямованої іншій стороні або сторонам та медіатору, якщо такі призначені, про те, що процедура медіації припиняється (ст. 12 Типового закону ЮНСІТРАЛ «Про міжнародну комерційну медіацію та міжнародні мирові угоди») [2];

- порушення сторонами порядку оплати медіаційних зборів та витрат;

- заяви медіатора (медіаторів) про відмову виконувати функції медіатора у разі, якщо сторони не досягли згоди щодо кандидатури (кандидатур) іншого медіатора (медіаторів) (п. 1 ст. 20 Правил медіації МКАС при ТПП України) [5].

Процедура медіації у міжнародних комерційних спорах буває двох видів: адміністрована та неадміністрована (*ad hoc*).

Адміністрована медіація характеризується тим, що вона забезпечується нейтральною організацією або постачальником медіаційних послуг. В міжнародних комерційних спорах такими незалежними установами як правило виступають постійно діючі арбітражні установи. Вони здійснюють нагляд за проходженням медіації, виконують адміністративні функції, призначають медіаторів, встановлюють медіаційні правила та процедури і можуть навіть допомагати у виборі медіаторів на основі їх досвіду та кваліфікації. Сторони, залучені до конфлікту, делегують обов'язки з управління справою арбітражній установі або іншому постачальнику послуг медіації, звільняючи себе від тягаря вирішення всіх практичних аспектів медіації самостійно.

Неадміністрована медіація – це процес медіації, який організовують та контролюють безпосередньо сторони, залучені до конфлікту, без участі зовнішньої організації чи постачальника послуг. При посередництві без адміністрування сторони мають більше контролю над процесом і несуть відповідальність за управління всіма адміністративними аспектами медіації самостійно. Це може включати призначення медіатора, встановлення правил та процедур медіації та організацію логістичних заходів.

Як видно із зазначеної таблиці, адміністрована та неадміністрована медіація мають свої переваги та недоліки, і вибір між ними залежить від уподобань та обставин сторін, залучених до вирішення міжнародного комерційного спору.

Адміністрована медіація у міжнародних комерційних спорах в Україні здійснюється на базі Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України та Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України. Із запровадженням моделі адміністрованої медіації Україна приєднується до поширеної міжнародної практики вирішення міжнародних комерційних спорів на базі міжнародних арбітражних організацій, оскільки абсолютна більшість постійно

Ознака	Адміністрована медіація	Неадміністрована медіація
Залучення третьої сторони та управління процесом	наглядає та керує процесом третя сторона – арбітражна установа як постачальник медіаційних послуг	сторони самі контролюють процес і самостійно відповідають за управління справою
Правила та процедури	стандартизовані правила та процедури (як правило регламенти, затверджені арбітражними установами)	сторони можуть визначити особливості медіаційного процесу за власним бажанням
Ресурси та експертиза	доступ до досвідчених медіаторів та забезпечення супутніх процедур (експертиз)	сторони покладаються на власні можливості у виборі медіаторів та забезпечення процедури
Витрати	більші медіаційні витрати, пов'язані із посередництвом арбітражної установи	витрати значно менші, що пов'язано з відсутністю посередництва арбітражної установи

діючих міжнародних арбітражних організацій пропонує можливість проведення медіаційної процедури вирішення міжнародних комерційних спорів. Кожна така організація має затверджені правила медіації, процедури відбору медіаторів та адміністративну підтримку для проведення медіації. Зокрема, це: Міжнародна торгова палата (ICC), Американська арбітражна асоціація (AAA), Міжнародний центр з вирішення інвестиційних суперечок (ICSID), Китайська міжнародна економічна і торгова арбітражна комісія (CIETAC), Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO), Центр комерційного арбітражу та посередництва Америки (СAMСА) тощо.

Однією із переваг медіації перед арбітражем часто вважається високий рівень добровільного виконання сторонами медіаційної угоди, оскільки це робить медіаційний процес ще дешевшим порівняно з арбітражем чи судом (нульові витрати на примусове виконання). Однак відсутність добре встановленого міжнародного режиму примусового виконання медіаційної угоди призводить до відмови від використання медіації та змушує сторони обирати більш «традиційний» арбітражний процес.

Саме тому особливої популярності останнім часом набувають комбіновані медіаційні процедури, які включають в медіаційний процес елементи арбітражного та судового розгляду. Найбільш поширеними комбінованими процедурами розгляду міжнародних комерційних спорів є саме арбітражні комбіновані процедури, оскільки вони поєднують в собі переваги арбітражного і медіаційного процесу: з одного боку сторони отримують гнучкість та швидкість медіаційної процедури, з іншого боку – більшу урегульованість механізму забезпечення виконання рішення, властиву арбітражу. Сінгапурська Конвенція про медіацію хоча і передбачає механізм прямого забезпечення виконання для міжнародних медіаційних угод, проте він поки що не надає сторонам спорів такої ж впевненості, як механізм забезпечення виконання іноземних арбітражних рішень, передбачений Нью-Йоркською Конвенцією. Крім того, комбіновані процедури медіації і арбітражу як правило здійснюються на базі постійно діючих арбітражних установ (тобто є адміністрованими процедурами) та регулюються спеціальними регламентами цих установ щодо їх проведення.

Незважаючи на відсутність будь-яких обмежень щодо способів комбінування арбітражних та медіаційних процедур, найчастіше використовуються наступні моделі їх поєднання:

– Переговори – Медіація – Арбітраж;
 – Медіація – Арбітраж;
 – Арбітраж – Медіація – Арбітраж;
 – Переговори – Медіація – Нейтральна оцінка – Арбітраж [7, с. 28].

На сьогодні в Україні офіційно затверджені регламенти проведення двох моделей комбінованих процедур: медіація-арбітраж та арбітраж-медіація-арбітраж, які регулюються додатком № 2 до Правил медіації Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України та Додатком № 2 до Правил медіації Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України) [5; 6].

Комбінована процедура в межах моделі *арбітраж-медіація-арбітраж* включає в себе наступні етапи:

1. *Подання клопотання.* Справа починається як арбітражне провадження згідно Регламентів МКАС або МАК. Але протягом арбітражного провадження і до переходу складу Арбітражного суду до стадії винесення арбітражного рішення, сторони мають право подати клопотання Генеральному секретарю про залишення справи без руху або подати клопотання складу Арбітражного суду про зупинення арбітражного розгляду справи з метою врегулювання спору за допомогою медіації. У клопотанні сторони повинні вказати орієнтовний строк проведення медіації, ім'я та прізвище медіатора з Реєстру медіаторів МКАС або МАК.

2. *Вирішення клопотання.* Генеральний секретар або склад Арбітражного суду розглядає клопотання і приймає рішення про залишення справи без руху або зупинення арбітражного розгляду справи з метою проведення медіації.

3. *Проведення медіації.* Медіаційна процедура здійснюється відповідно до Правил медіації МКАС або МАК. Заявник не сплачує реєстраційний збір за проведення медіації.

4. *Результати медіації.* При врегулюванні спору сторонами, арбітражний розгляд справи поновлюється. У разі подання сторонами клопотання про винесення арбітражного рішення на узгоджених умовах, розгляд справи проводиться без виклику сторін, якщо склад Арбітражного суду вважає це доцільним. В інших випадках при врегулюванні спору сторони можуть звернутися з клопотанням про припинення арбітражного розгляду за угодою сторін.

Важливо, що в межах цієї моделі має місце обмеження функцій арбітра і медіатора: одна і та ж особа не може одночасно виконувати функції медіатора та арбітра при вирішенні спору між тими ж сторонами. Особа, яка виконує функції арбітра, не має доступу до матеріалів медіаційного провадження.

У межах комбінованої процедури *медіація-арбітраж* справа розпочинається як медіаційне провадження за постановою Голови МКАС або МАК згідно з Правилами медіації МКАС або МАК. Далі особливості процедури залежать від результатів медіації:

1. *Якщо за допомогою медіації сторонам не вдалося остаточно врегулювати спір*, то арбітражне провадження

продовжується та спір підлягає остаточному вирішенню згідно з Регламентами МКАС або МАК. Рішення про початок арбітражного провадження затверджується постановою Голови МКАС (МАК). У такому випадку одна і та ж особа не може одночасно виконувати функції медіатора та арбітра при вирішенні спору між тими ж сторонами. Арбітр не має доступу до матеріалів медіаційного провадження МКАС.

2. *Сторони, які врегулювали спір за допомогою медіації* і домовились передати угоду до МКАС або МАК для винесення арбітражного рішення, подають клопотання про винесення рішення на узгоджених умовах згідно з вимогами регламентів МКАС або МАК. Клопотання розглядається за прискороною процедурою без подання позовної заяви. Клопотання має містити дату, повне найменування сторін, їх місцезнаходження, поштові адреси, контактні дані, ціну спору, обґрунтування компетенції МКАС, пропозиції щодо норм права та мови арбітражного розгляду, фактичні обставини спору, пропозиції щодо розподілу арбітражних зборів та інші відомості. В цій ситуації також допускається об'єднання функцій медіатора та арбітра: за домовленістю сторін одна і та ж особа може виконувати функції медіатора та арбітра.

Висновки. Медіаційний процес в міжнародних комерційних спорах розпочинається укладанням «медіаційного застереження», яке може бути частиною міжнародного комерційного контракту або самостійною угодою. Це застереження визначає умови вирішення конфліктів через медіаційні процедури, включаючи модель застосування медіації та умови проведення процедур. Крім того, важливо вказати можливий подальший спосіб вирішення конфлікту у разі невдачі медіації. Наступним етапом є проведення самої медіації згідно з умовами, визначеними в застереженні, яке може бути супроводжене угодою з медіатором щодо умов та деталей процесу медіації, таких як роль медіатора, конфіденційність, гонорар і т. д. Завершальним етапом є прийняття та виконання медіаційної угоди. В міжнародних комерційних спорах можна визначити два типи процедур медіації: адміністровану та неадміністровану (*ad hoc*). Адміністрована медіація, організована незалежно установою, забезпечує контроль за процесом, признає медіаторів та встановлює правила, забезпечуючи сторонам гнучкість та підтримку. Навпаки, неадміністрована медіація, контрольована самими сторонами, дає їм більше автономії та відповідальності за управління процесом. Обираючи між цими двома типами, сторони враховують свої уподобання та обставини спору. Все більшу популярність набувають комбіновані медіаційні процедури, які поєднують в собі переваги арбітражного і медіаційного процесу і надають сторонам більше гнучкості у вирішенні спорів та можливість використовувати як арбітраж, так і медіацію для досягнення бажаного результату. Запровадження цих комбінованих процедур сприяє ефективному вирішенню міжнародних комерційних спорів та підтримує розвиток альтернативних методів вирішення конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gaultier T. Cross-Border Mediation: A New Solution for International Commercial Dispute Settlement? *NYSBA International Law Practice*. Spring 2013. Vol. 26. № 1. Pp. 38–58.
2. UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation with Guide to Enactment and Use (2018) https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/_mediation_guide_e_ebook_rev.pdf
3. United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation. URL: http://www.uncitral.org/pdf/english/commission/sessions/51stsession/Annex_I.pdf.
4. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.
5. Правила медіації Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України Затверджені Рішенням Президії Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 02 серпня 2022 року. URL: https://icas.org.ua/wp-content/uploads/Pravyla-mediatsiyi_UA.pdf
6. Правила медіації Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України Затверджені Рішенням Президії Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України від 02 серпня 2022 року. URL: https://macom.org.ua/wp-content/uploads/Pravyla-mediatsiyi_UMAC_UA_2023.pdf
7. Alexander Nadja, Tunkel Natasha. International Commercial Mediation and Dispute Resolution Contracts. Singapore Management University. Research Collection School Of Law. 12-2022. URL: https://ink.library.smu.edu.sg/cgi/viewcontent.cgi?article=5314&context=sol_research